

Współpraca rozwojowa w polityce zagranicznej Polski w latach 1989-2020

Streszczenie

Od początku XXI wieku upowszechnia się koncepcja współpracy rozwojowej, realizowanej m.in. przez transfer pomocy rozwojowej, oraz stanowisko, że może ona przynosić korzyści wszystkim uczestniczącym w niej stronom. O ile bowiem pomoc rozwojowa stanowi przede wszystkim narzędzie realizacji interesów donatora, tak już współpraca (obejmująca zwłaszcza włączenie beneficjentów w proces programowania i wdrażania pomocy) stanowi zarówno instrument niwelowania dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym odbiorców, jak i środek *soft power* polityki zagranicznej donatorów, dzięki któremu może on osiągać postawione przez siebie – strategiczne, polityczne czy gospodarcze – cele.

Polska została włączona w międzynarodowy system pomocy i współpracy rozwojowej, kształtujący się po II wojnie światowej na Zachodzie, dopiero w 1989 roku. Początkowo państwo było przede wszystkim odbiorcą wsparcia oferowanego przez międzynarodowe organizacje finansowe, donatorów rządowych oraz Wspólnoty Europejskie. Od 1998 roku Polska podejmowała już co prawda pierwsze działania w charakterze dawcy oficjalnej pomocy rozwojowej, jednak do 2004 roku dominujący był status beneficjenta OA/ODA, jako że wartość otrzymywanych z zagranicy funduszy przewyższała wysokość środków transferowanych przez Polskę innym krajom rozwijającym się. Przystępując do Unii Europejskiej w 2004 roku, państwo formalnie dołączyło do grona donatorów międzynarodowej pomocy i rozpoczęło kształtowanie własnego systemu współpracy rozwojowej. Etap ten zakończony został przyjęciem 16 września 2011 roku *Ustawy o współpracy rozwojowej*, która w życie weszła 1 stycznia 2012 roku. Od tego momentu Polska koncentruje się na identyfikacji swojej roli w międzynarodowym systemie pomocowym oraz kreacji specjalizacji geograficznej i tematycznej prowadzonych w tym obszarze działań. Warto podkreślić, iż wyraźna jest w polskiej współpracy dwutorowość, z prymatem eksportu demokracji na kierunku wschodnim ponad działaniami na rzecz wspierania zrównoważonego rozwoju państw rozwijających się, w tym redukcji i likwidacji ubóstwa.

Głównym celem badawczym niniejszej rozprawy doktorskiej jest przedstawienie istoty i ewolucji współpracy rozwojowej w polityce zagranicznej Polski w latach 1989-2020 oraz analiza znaczenia pomocy i współpracy rozwojowej w obszarze zewnętrznej aktywności państwa. Cel ten obejmuje charakterystykę zewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań podejmowanej przez państwo współpracy rozwojowej, jej systemu prawnoinstytucjonalnego, dedykowanych jej zasobów finansowych, a także motywacji i interesów wiążących się ze świadczeniem oficjalnej pomocy rozwojowej oraz przejawów stosowania współpracy rozwojowej zarówno w płaszczyźnie bilateralnej (w odniesieniu do koncentracji geograficznej, specjalizacji tematycznej i głównych kierunków realizowania działań), jak i multilateralnej (uwzględniając strukturę wydatkowania multilateralnej ODA oraz finansowy i polityczny wkład Polski w funkcjonowanie wielostronnych kanałów dystrybucji). Pozwoliło to na identyfikację głównych cech współpracy rozwojowej jako narzędzia *soft power* polityki zagranicznej Polski, a wyciągnięte wnioski posłużyły do określenia czynników wpływających na efektywność stosowania tego instrumentu, którego koszt z budżetu państwa w latach 1998-2020 wyniósł – według danych OECD – blisko 7,97 mld USD.

Słowa kluczowe: współpraca rozwojowa; pomoc rozwojowa; Milenijne Cele Rozwoju; Cele Zrównoważonego Rozwoju; polityka zagraniczna Polski